

PÉTER LÁSZLÓ

DOHNÁNYI ÉS SZEGED

Február 9-én volt Dohnányi Ernő halálának 10. évfordulója, és május 29-én lesz Király-König Péter születésének centenáriuma. Mindkettejükre emlékezünk az itt következő dokumentumok közzétételével.



A magyar zeneművészetet Bartók és Kodály mellett még ma is elsősorban Dohnányi Ernő neve jelenti a nagyvilágban. Igaz, nem vállalta a közösséget a fölszabadult nép országával, s ő, aki korábban is évtizedeket töltött külföldön, bizonyos érthető kozmopolitizmusnak is engedve, 1945 óta külföldön, előbb Ausztriában, majd Amerikában élt. Zeneművészete is inkább az osztrák muzsika ihletében fogant, de tagadhatatlan érdeme, hogy rendkívüli előadóművészetét — karmesterként és zongoraművészként egyaránt — mindig szívesen és önzetlenül állította konzseniális kortársai, barátai: Bartók és Kodály életművének szolgálatába, megismertetve velük Nyugat-Európát és Észak-Amerikát is. A Tanácsköztársaság alatt ő lett a Zeneművészeti Akadémia igazgatója, s bár a bukás után át kellett adnia székét Hubay Jenőnek, világhírével a Horthy-rendszer sem tudott szembeszállni, s 1928-ban igazgatói címmel kellett visszafogadnia őt az időközben Zeneművészeti Főiskolává alakult intézmény tanári karába. Sőt, 1934-től 1943-ig a főiskola főigazgatója, 1943-tól tiszteletbeli elnöke lett.

Sorsa könnyebb volt, mint Bartóké vagy Kodályé, útja simább, sikerei osztatlanok voltak, kudarca úgyszólván soha, ellenfelei sehol. Goethei életpályát adott neki a végzete. Nem volt harcos egyéniség, de nagy művész volt, s ez sem kevés.

Juhász Gyula sógorának, a szegedi zeneiskola 1903 és 1935 közötti igazgatójának, Király-König Péternek (1870—1940.) hagyatékában megmaradt Dohnányi néhány levele, amely érdekes adalékokkal szolgál a kiváló művész megírandó életrajzához, és kiegészíti az Országos Széchényi Könyvtár Zeneműtárában őrzött Dohnányi-hagyatékot, melyből a *Magyar Zene* 1967. évi 6. számában Párkainé Eckhardt Mária közölte Koessler Jánosnak, Richter Jánosnak, Eugen d'Albertnak, Joachim Józsefnek és Edvard Griegnek Dohnányihoz írott néhány levelét. König Péter hagyatékát az elmúlt évben szereztem meg özvegyétől a Somogyi-könyvtár részére.

König Péter 1894 őszén ismerkedett meg a nála hét évvel fiatalabb Dohnányival, amikor a pozsonyi csodagyerek főlvételi vizsgát tett a Zeneakadémián. A nagy korkülönbségnek az volt az oka, hogy König Péter korábban a stájerországi admonti bencés kolostor lakója volt, elvégezte a teológiát, és pappá szentelése előtt nyolc nappal lépett ki a rendből, hogy támogatója és bátorítója, a neves német zon-

goraművész és zeneszerző, Emil Sauer (1862—1942.) biztatására a budapesti Zeneművészeti Akadémián folytassa zenei tanulmányait. Sauernek azok a Schwarzék mutatták be Königet, akik később Dohnányi levelezésében fölbukkannak, s akiknek egyik lánya, Paula, nagy reményeket támasztott, majd nagy csalódást okozott a cölibátusnak búcsút mondó König Péterben.

König Péternek fönmaradt — egy lap híján — egy kézírata, amelyet *Apróságok a fiatal Dohnányiról* címmel 1935. február 25-én olvasott föl a Szegedi Kamarazene Kör hangversenyén. Ebből idézem megismerkedésük történetét:

„1894. szeptember havának egyik délutánján a zeneszerző növendékek felvételi vizsgája folyt az Akadémián. Én akkor már egy év óta Koessler professzor zeneszerző növendéke voltam, tehát bennfentesnek éreztem magamat az Akadémián, s bizonyos fölényvel kérdezősködtem az előcsarnokban várakozó — legtöbbször érettségi után levő, 18—19 éves — fiúknál, hogy milyen zeneszerzői munkájukat hozták a vizsgára bemutatni.

Egy sápadt arcú, szerény megjelenésű fiatalember bekötött partitúráján a következő cím volt olvasható: *Zongora-quartett fiz mollban*. További érdeklődésemre elárulta, hogy Bécsben egy elsőrangú kvartett társasággal már nyilvánosan is eljátszotta e munkáját. Ezek után biztos felvételt jósoltam neki, és mikor a vizsgateremben Koessler, Herzfeld és Mihalovichnak briliáns technikával eljátszotta művét, mi, az előcsarnokban hallgatkozó, lelkes kis tábor, rögtön tisztában voltunk, hogy ez az új növendék tehetség dolgában messze túl fogja szárnyalni az összes jelenlegi növendéket.”

König Péter még elmesél néhány kis történetet Dohnányi egyéniségéről, káprázatos technikai bravúrvirairól, biztonságérzetéről, rögtönzési képességéről és emberi tulajdonságairól. Rokonszenvesnek mutatja őt be, ugyanúgy, ahogyan sógora, Juhász Gyula, is a *Szegedi Napló* 1922. március 25-i számában megjelent csevegésében. Zene-történeti kutatásunk dolga lesz majd ugyanúgy összeszedni Dohnányi szegedi látogatásainak adatait, ahogyan Bartókét magam e hasábon (1965.) elvégeztem; így nem tudhatom pontosan, mikor járt Dohnányi először Szegeden. König Péterné Juhász Margit úgy emlékezik, hogy 1909 előtt: még menyasszonya sem volt König Péternek, amikor Dohnányi hangversenyt adott a Tisza szállóban. „Péter rengeteget szaladozott és agitált, hogy telt ház és nagy siker legyen.” Azért is emlékezetes számára Dohnányi e szereplése, mert egyik ráadásul — nyilván König Péter kérésére — Liszt XIII. rapszódiját játszotta — Juhász Margit kedvéért, mivel ugyane Liszt-művel szerepelt akkortájt König Péter fiatal tanítványa, Juhász Margit is egy szegedi hangversenyen. A szünetben König Péter be is mutatta jövődöbéljét Dohnányinak.

Dohnányi következő szegedi szereplésére az első világháború alatt, 1916. június 9-én került sor. André Wormser híres pantomimjának, *A tékozló fiúnak* bemutatója volt ekkor a szegedi színházban. A háromfölvonásos zenés némajáték fiúszerepét Dohnányi felesége, a német származású kiváló pantomimművész, Galafrés Elza (1879—?) játszotta. A többi szerepekben is kitűnő vendégművészek léptek föl: Hegedűs Gyula, Csillag Teréz, Paulay Erzsí, Kürthy György és Harsányi Imre. Dohnányi a mű zongorarészeit játszotta.

Harmadik látogatása ugyanez év végén eshetett. Lugosi Döme közli Szalay József könyvtárából Dohnányi hat zongoradarabjának címlapján a dedikációt: *Dr. Szalay József főkapitány úrnak szíves emlékül. Szeged, 1916. december 12. Dohnányi Ernő.*

Negyedik látogatására került sor, amikor Juhász Gyula megismerhette. Korábban bizonyára nem volt a költő Szegeden, ezért nem mutathatta be sógora előbb egymásnak a két művészt. Dohnányi 1922. március 23-i és 24-i szegedi hangversenyén Beethoven-műveket zongorázott.

Találkozásukról Juhász Gyula ezt írja: „A szerencsés véletlen, König Péterrel társulva, egy jó félórára a fehér asztal mellett összehozott Dohnányi Ernővel, akinek művészeti nagyságát dicsérje más, én emberi kiválóságát éreztem elsősorban. Ez a va-

rázsos muzsikusként a finomságnak és nemességnek olyan tiszta levegőjét árasztja, amely szinte a templomi áhítat ünnepi érzését kelti föl abban, aki pózok nélkül is meglátja a kiválóságot." Kevéssel utóbb, a *Szeged* 1922. június 29-i számában névtelen vezércikkében ugyancsak Juhász Gyula méltatja a volt kolozsvári, egy éve szegedi egyetem fél évszázados ünnepsége alkalmából azt a tényt is, hogy — a korszak politikai reprezentánsai mellett — Dohnányit is *sub auspiciis gubernatoris* tiszteletbeli doktorrá avatták. A *Délmagyarország* 1926. márcus 5-i számának vezércikkében a magyar kultúra világhírének dokumentumai között a költő szintén említi Dohnányit: Bartók és Kodály világsikere, Adynak a nyelvhatárainkon túl elérő híre mellett azt hozza föl, hogy Düsseldorfban jelentékeny sikerrel mutatták be Dohnányi *A vajda tornya* című operáját.

De adjuk át a szót a leveleknek.*

1

Kedves Barátom!

Tegnap kaptam meg kedves írásodat. Rögtön válaszolni akartam, de a hír határa, mely váratlanul ért, olyan állapotba kerültem, hogy nem voltam képes gondolataim rendezni és papírra vetni.

Bár, mint tudod, még Pesten hasonló alkudozásról volt szó, mégis csak nagyon lassan tudok megbarátkozni a gondolattal, hogy S. P.-nek megvolt az eljegyzése. Nem akarom jellemezni, hogy leveled milyen érzelmeket váltott ki bennem. Mélységesen fölkaavart. Csak az vigasztal, hogy Koessler oly szépen fogadott téged.

Egyébként hamarosan ismét látjuk egymást, mert valószínűleg 4-én a déli gyorsal (1 és 2 között) Pestre érkezem. Akkor majd mindent el kell mesélned nekem. S ha én tapasztalatlanságom miatt tanácsokat nem adhatok is neked, barátságomra számíthatsz.

Azzal a kívánsággal és reménnyel, hogy még ebben az új évben minden jóra fordul, maradok

a te Ernőd

Pozsony, 96. I. 1.

A papától szívélyes üdvözet és köszönet figyelmességéért.

S. P.-ről már tudjuk, hogy Schwarz Paulát rejti, aki König Péter fájdalomra mással tartotta eljegyzését. Figyelemre méltó még a rövid utószó is: König Péter ugyanis élénk levelezésben állott Dohnányi apjával is. Dohnányi papa nagyon féltette fiát, és a korosabb Königre bízta a bohém gyerek pesti gondviselését. Az is érdekes, hogy Dohnányi Frigyes 1895-ben kelt előszavában, melyet a következő évben Pozsonyban megjelent ima- és énekeskönyvéhez írt T. Pelikán László társaságában, így köszöni meg fiának és fia barátjának közreműködését: „Az énekek harmonizálásáért köszönő szónk illesse König Péter és Dohnányi Ernő urakat...” Dohnányi Ernő úr 19 éves volt ekkor!

2

Kedves Komám!

Nem vagyok mégiscsak disz példány? Mi? Egy hónapja Pozsonyban ülök, és semmit sem hallattam magamról; ez mégiscsak pompás csíny. De te jól ismeresz engem, tudod, hogy hetek is eltelnek, mire én nekilátok az írásnak. Remélhetően nem veszed zokon, bár ezért huszonötöt érdelek.

Azt képzeled, hogy pompásan szórakozom; nos, öregem, nem szabad így képzelned a dolgot. Ti boldog pestiek! Nekünk itt nincs semmiféle kiállításunk, nincs „Ős Budavára”, nincs színház, s nincs földalattink sem, amelyben megsülhetnénk.

Egyetlen szórakozásom a „Haller” (te jól ismered), ahol most is ritkán található vagyok, hiszen elseje óta a papa Trencsén-Teplitzen van. Ha nem zongorázhat-

* Az első öt levél német nyelvű; nyersfordításukért Farkas Ernőnek tartozom köszönettel.

nék, és egy kicsit nem másolhatnék, az unalom régen elemésztett volna, de, hála Istennek, érték valamihez, s így komponálok, és cséplem kiszolgált húros ládámat szomszédaim nagy örömére. Azt a 22 lépést, amely a zongorámtól az íróasztalig tart, naponta ezerszer is megteszem. Ez tökéletesen pótolja a sétát, és ha hébe-hóba elmegyek a sörözőbe, ott állandóan Kühmayer úrnak (üdvözetét küldi neked), egy vattagyárosnak, egy gyógyszerésznek és egy honvéd karmesternek — akinek öt ember kellene zenekara kiegészítéséhez — a társaságában vagyok.

Most már mindent tudsz, néhány apróságot kivéve, melyek közül csak egynek van jelentősége, mert emiatt sokat szenvedtem, ugyanis egy fogorvossal kerültem élénk kapcsolatba, és sok ezüstre tettem így szert.

Játssz meg a nemeslelkűt, és írd mielőbb, akkor én is ígérem, hogy szerzeményeimből is közlök veled valamit.

Isten áldjon! Legszívélyesebben üdvözöl

a te Ernőd

Pozsony, 96. aug. 7.

Egyidejűleg kapsz egy átkötött csomagot.

A levélnek a millenniumra való utalásai nem kívánnak bővebb magyarázatot, a többi vonatkozás pedig helyi, pozsonyi érdekű. Az utószó nyilván keresztkötés alatt, nyomtatványként küldött kottákra céloz.

3

Kedves Barátom!

Sietve utazom holnap Neusohlba, hogy néhány napot ott töltsék; 11-én, legkésőbb 12-én Bécsben vagyok (az Arany Bányában). Ha kedved és időd van, gyere el velem Münchenbe; nagyon örülnék, ha ismét láthatnálak.

Hogy vagy? Mi van a szímfóniámmal? Oly lusta vagyok, mint egy disznó, amióta itt vagyok, még billentyűhöz sem nyúltam, és egyetlen kottapapírt sem piszkítottam be; ezzel szemben naponta kialszom a magam 12 óráját.

Megtennél nekem egy szívességet? Menj el, légy szíves, a háziasszonyomhoz, s kérd el tőle az aranytollamat, melyet a lakásomon felejtettem. (A teteje hiányzik.) Légy oly kedves elküldeni apám címére (Brezsnóbánya, Zólyom megye). Ha nincs időd, kérd meg Pált vagy valaki mást. Nagyon sajnálnám, ha elveszne.

Címemet időnként majd megadom neked. Üdvözöld nevemben társaságunkat. Remélhetőleg még látjuk egymást, addig is szívélyesen üdvözöl

a te Ernőd

Brezsnóbánya, 1897. júl. 8.

Üdvözet a Schwarz-családnak, teljesen elfelejtettem náluk búcsúlátogatást tenni.

Juhász Margit — férje szavai nyomán — Dohnányiék baráti társaságának tagjai között elsősorban Dienzl Oszkárt (1877—1925.), a későbbi neves zongoraművész és zeneszerzőt, az akkori idők leghíresebb és legfőlkapottabb zongorakisérőjét említi, azután a nyilasuralom alatt elpusztult Lichtenberg Emilt (1874—1944.), karmestert és zeneirót; Szántó Tivadar (1877—1934.) zongoraművészt és zeneszerzőt; Kun László (1869—1939.) karmestert, cimbalomművészt és zeneszerzőt; Weiner Leót (1885—1960.), a későbbi kétszeres Kossuth-díjas kiváló művészt; Siklós Albert (1878—1942.) zeneszerzőt és zeneirót. Valamennyien Koessler János tanítványai. (1897 áprilisában Brahms temetésére a Zeneakadémia Dohnányit, Königet és Kunt küldte el!) König hagyatékában fennmaradt egy csoportkép, amely társaságuk — egyszersmind zenei együttesük — tagjait ábrázolja. Jobboldalt, később is megőrzött, jellegzetes szakállal áll König Péter, mellette a gyermekarcú Dohnányi, előtte — ülve — Lichtenberg Emil. A többieket Juhász Margit nem ismerté föl, de zenetörténészeink bizonyára megismerik majd. Lehet, hogy a föntiek némelyike, de az is lehet, hogy közöttük van annak a kvintettnek valamelyike is, amellyel Dohnányi más alkalommal, pl.



az 1895. június 16-i akadémiai vizsgahangversenyen együtt szerepelt (Berkovits Lajos, Pécskai Alajos, Holstein Károly, Löbel Lajos).

A szűkebb társaság különben — a kor szokása szerint — gyakran szerepelt gazdag polgári házaknál házimuzsikán — egy-egy jó vacsora fejében. Így voltak bejáratosak Schwarzékhoz is, ahol egyébként három szép lány is volt. Koessler szintén gyakori vendége volt házuknak.

4

*Bernried am Starnberger See,
1897. július 26.*

Kedves Peti!

Mindenekelőtt fogadd mély köszönetemet futkározásodért, amelyet tollam miatt tettél az óriási pesti hőségben. Ahogy ismerlek, biztosan már el is küldted a papámnak; mégis remélem, hogy a gyászos zeneszerzői eszméket kivetted belőle, és ezeket hamarosan nekem küldöd el; nagy szükségem lehet rájuk.

Már jobban vagyok. Hiszen tudod, hogy kezdetben nem valami jól éreztem magam. Most azonban van egy zongorám (egészen pompás Bechstein), így a dolog kissé megváltozott. Naponta négy órát gyakorolok (egyelőre), s ez számomra túl kevésnek bizonyul. (Gondoltad volna ezt valaha is?) Talán éppen azért van ez, mert itt senkit sem ismerek, nincs társaságom, amely elvonna tanulmányaimtól. Ennek ellenére nagyon vágyódom utánatok, szeretnék ismét Pesten lenni. A legjobb persze az lenne, ha ti, mindannyian, itt lehetnétek. Sajnos, ez nem lehetséges.

Most elmondok neked egy történetet, amely mindannyitokat érdekelni fog. A minap Münchenbe utaztam, hogy zongorát szerezzek. (München nagyon közel van: kettőkor megyek el, s már fél nyolcra ismét itt vagyok.) Miután elintéztem dolgaimat, visszafelé utaztam, mégpedig Starnbergig vonaton, onnan hajóval. A hajón

álltam, és álmodozva a hullámokat bámultam, amikor hirtelen valaki befogta a szememet. Meglepő bátorságom támadt, hogy minden erővel kiszabadítsam magam, megfordultam, és belebámultam a mi kedves, a mi jó — Koesslerünk szemébe! Elképzelheted örömeimet! Tíz napja egyellen ismerős arcot sem láttam, és most egyszerre egy ilyen jó barátét! Sajnos, csak három napig volt itt, remélem azonban, hogy a nyáron még többször látom, mivel az utazástól fáradtan Münchenbe egy kis „tusculumot” ment keresni, mint tavalý Regensburgban. Bár meg is találná!

Egyébként neki köszönhetem, a három napi együttlét eredményeként, hogy most D'Alberttel jóban vagyok. De elfogyott a papírom! Üdvözöld nevemben az egész Pestet, különösen pedig baráti körünket.

Írj hamarosan

a te Ernőd,
aki holnap lesz 20 éves

A *Zenei Lexikon*-ból is tudjuk, hogy 1897 nyarát d'Albertnél töltötte a starhembergi (Dohnányi ugyan félreérthetetlenül Starnberget ír!) tó mellett. Eugen d'Albert (1864—1932.) neves német zeneszerző és zongoraművész főként Beethoven-tolmacsolasával aratott világszerte sikert. Bizonyára kitűnő iskola volt ez a nyár Dohnányi számára. Itt fejezte be *Variációk és fuga* című zongoradarabját, valamint a d'Albertnek ajánlott és 1899-ben Bösendorfer-díjjal kitüntetett *e-moll zongoraversenyét*.

E nyaráról különben a Párkainé Eckhardt Mária közölte levelekben is szó esik: Szeptember 1-én apjának ír, s jelzi, hogy 13-án valószínűleg Münchenben Lisztet játszik, télen pedig Drezdában meg Chemnitzben is föllép, s mindezt Koesslernek köszönheti. D'Albert, írja még, szeptember 13-ig marad ott, tehát ő is, majd Lipcsébe, onnan Berlinbe megy.

Ez az év egyébként is a siker éve volt Dohnányi számára. November 17-én a budapesti Vigadóban a világhírű karmester, Richter János (1843—1916.) hangversenyén Beethoven g-dúr zongoraversenyével működhetett közre: ez a szereplés indította el őt fényes karrierje útján.

A diákkori levelezésből, ha még volt, több nem maradt fenn. A következő, immár rövid levél a sikeres világjáró sietős válasza König valamely kérésére. 1905-től tíz éven át Dohnányi a berlini Zeneművészeti Főiskola híres zongoratanára. Az Angliából küldött levél nyomtatott levélpapíron íródott.

5

TELEGRAMS, SHOTTERMILL.

HONEY HANGER, HASLEMERE
905. II. 18.

Kedves Barátom!

Legyetek makacsok!

Schabel úrnak, Bösendorfer meghatalmazottjának írtam, ő a hangversenyt 10-re vagy valamely korábbi napra akarja elhalasztani. Többet nem tehetek. Grünfelddel nem vagyok kapcsolatban.

Sebtében. Sok üdvözlettel

a te Dohnányid

A következő már csak egy névjegy:

6

DOHNÁNYI ERNŐ ÉS ELZA

szívélyesen gratulálnak eljegyzésedhez és legmelegebb üdvözlésüket küldik
1909. VIII. 7.

A péter-páli eljegyzést egy év múlva, 1910. július 2-án követte König Péter és Juhász Margit esküvője. Erről azonban nincs Dohnányi-dokumentumunk, mint aho-

gyan nincs utána több mint egy évtizedig. 1922-ben volt szegedi látogatása, melyet Juhász Gyula írásából érzékeltettünk.

Ezt követően pedig gyakori lehetett szereplése a városban. Lugosi Döme 1929-ben azt írja, hogy a hangversenyeknek Szegeden általában csekély a közönségük, a kevésbé ismert előadóknak még ötven hallgatójuk sincs, de egy-két „világsztárnak” nagyobb a vonzóereje: „Dohnányinak pl. már évente van közönsége, de általában ez sem haladja meg a 400—500 személyt.”

Nevezetes alkalom volt Dohnányi 1930. évi szegedi látogatása. A Fogadalmi templom fölszentelésére Dohnányi, nyilván König Péter közvetítésével, misét komponált. Erre 1930. október 25-én került sor Horthy Miklós kormányzó, Serédi Jusztinián bíboros hercegprimás, Angelo Rotta pápai nuncius, számos püspök és egyéb egyházi és világi előkelőség jelenlétében. A misét a hercegprimás mondta, és a Palestrina kórossal megerősített Szegedi Dalárda, valamint ötventagú zenekar Dohnányi vezényletével, Antos Kálmán orgonakíséretével adta elő a szegedi misét, amelyet egyébként Papp Viktor külön tanulmányban méltatott. König Péter közreműködését Dohnányi még aznap nagyméretű, a régi *Zenei Lexikon*-ból (1930.) ismert arcképének dedikációjával köszönte meg:

7

*König Péternek,
a Szegedi Mise körüli lelkes fáradozását hálásan köszöni régi őszinte barátsággal
Dohnányi*

Szeged, 1930. X. 25.

Отthonról pedig nyomtatott fölzetű levélpapírján, most már írógéppel (csak az utolsó sor és az aláírás saját kezű) ezt írta:

8

BUDAPEST,
I. Széher-út 16.
Okt. 31. 1930.

Kedves Barátom,

engedd meg, hogy hálásan megköszönjem Neked mindazt a fáradságot és szeretetet, melyet misém betanításánál tanúsítottál.

Egyben kérlek, légy szíves köszönetemet tolmácsolni a zeneiskolai tanári kar kitűnő tagjainak: Csomák Elemérné, Jónásné Baranyi Ilona, Muntyán Gizella, O. Hilbert Janka úrnőkhöz és dr. Belle Ferenc, Erdélyi János, Perényi Pál, Fiedler Walter uraknak szíves közreműködését és fáradozását.

Szívélyesen üdvözl régi híved

Dohnányi Ernő

Ezt a levelet a pedáns König Péter hátlapján aláíratta az érdekeltekkel. Legtöbbször a *Láttam* alá rótták nevüket, de Csomákné ezt írta neve fölé: Köszönettel tudomásul vettem.

A König Péterhez írott utolsó levél, szintén nyomtatott, bár már újabb nyomású levélpapíron, ugyancsak írógéppel:

9

BUDAPEST,
XII. Széher-út 16.
Apr. 3. 1931.

Kedves barátom,

nagyon köszönöm kedves soraidat. A Rádiónál érdeklődtem a „Csodabál” anyaga iránt, és azt a felvilágosítást kaptam, hogy már visszaküldték Szegedre. Ami a Pan-

tomim két táncát illeti, légy szíves ezeknek partitúráját és anyagát a Rádiónak vagy nekem elküldeni, és én gondoskodni fogok arról, hogy ezeket a legközelebbi alkalommal a mikrofón elé hozzam.

Maradok szívélyes üdvözléssel

igaz barátod
Dohnányi

A *Csodából* — későbbi címén *Az ő rózsája* — háromfelvonásos némajáték, pantomim, melynek szövegét Lugosi Döme, zenéjét König Péter írta. Két tánca (*Leányka a mezőn* és a *Haláltánc*) Dohnányi ajánlatára önállóan többször is ment a rádióban. Szó volt operaházi bemutatójáról is, de König Péter halála után feledésbe ment a terv.

Az utolsó dokumentum egy távirat 1940. május 16-i kelettel:

10

Özv. Király Péterné
úrnőnek

Szeged

Mély megilletődéssel, őszinte, meleg részvételnek ad kifejezést

Dr. Dohnányi Ernő és Elza

Király-König Péterné Juhász Margit ehhez még hozzáteszi, hogy férje halála után hagyatékából elküldötte Dohnányi címére Beethoven szimfóniájának egy ritka első kiadását, amely Szegeden jártakor nagyon megtetszett neki. Dohnányi utolsó szegedi útja — mondja — a negyvenes évek elején volt, amikor Zathureczky Edével kamarazene estét adott.

KÁLMÁNY LAJOS LEVELEI HERRMANN ANTALHOZ

(II. közlemény)

A Tiszatáj 1967/8. számában 12 levelet közöltünk a két néprajztudós levelezéséből. Most kapcsolatuk legelső esztendeiből válogattunk ismét. A tizennégy levél híven tükrözi Kálmány Lajos rendkívüli szorgalmát, széles érdeklődési körét, azt az igyekezetét, hogy minél több embert nyerjen meg a néprajzi kutatásnak, a magyar nép hagyományai iránt érzett szeretetét, s azt a törekvését, hogy ezeket a hagyományokat összegyűjtse, megőrizze az utókor számára. Ezért úgy érezzük, hogy e dokumentumok közzétételével méltó módon emlékezünk meg halálának ötvenedik évfordulójáról.

I.

Csóka, 1887. december 3.

Kiválóan tisztelt Uram! Ha a magyarországi néprajzi társaság¹ létrejöhet, a mi engem illet, támogatni: kötelességemnek tartom. Az eszme nem rossz, sőt régen kellett volna ily társaságot alakítani, hogy elvégre megismerhessük magunkat. Ha nemzeti különbség nélkül támogatják Magyarország erre hivatott emberei, az eredmény szép lesz. Sok magyarnak el fog tűnni az álma, sok nem magyar látni fogja,